Diana Antropikaitė

Tyrimai Polocko gatvėje

Vilniaus istoriniame priemiestyje – Užupyje, Polocko gatvėje, 2012 m. dviejose vietose atlikti žvalgomieji tyrimai. Pagal istorinius duomenis, Užupyje urbanizacijos procesas prasideda nuo XV a., o XVI a. priemiestis pradeda intensyviai vystytis.

Sklypas **Polocko g. 7A** yra į P Vilnios upės link nuolaidėjančioje vietoje. Nuo sklypo P ribos upės link leidžiasi gana status šlaitas. Numatytame užstatyti sklype 2012 m. gegužės mėnesį ištirti trys 2x2 m dydžio šurfai (bendras tirtas plotas sudarė 12 m^2) (1 pav.). Tyrimų metu šurfuose buvo įsigilinta iki 1,7–2,7 m gylio. Iki 10–60 cm gylio šurfuose fiksuoti XX a. žemės sluoksniai su šio laiko radiniais. Po jais visuose šurfuose stebėtas supiltinio smėlio sluoksnis (2 pav.). Galbūt tuo metu buvo vykdomi kurio nors šalimais esančių XIX a. pastatų remonto darbai (?), nes supiltame smėlyje buvo čerpių ir plytų fragmentų. Į R nuo 2012 m. tirto sklypo esančio pastato Polocko g. 7 remonto darbai vyko XX a. 8 dešimtmetyje.

Po supiltinio smėlio sluoksniu visuose trijuose šurfuose fiksuotas tamsiai pilkos žemės sluoksnis su XVII–XX a. radiniais. Jis supiltas XX a. I pusėje. Sluoksnis nežymiai nuolaidėja į P, Vilnios upės link. Šiame sluoksnyje buvo nedidelė akmenų ir plytų sangrūda (2 pav.). Tik sklypo centrinėje dalyje, šurfe 2, po tamsiai pilkos žemės sluoksniu siektas geltono smėlio įžemis. Sklypo Š dalyje, šurfe 1, nuo 2 m gylio tirtas šviesiai pilko žvyringo smėlio sluoksnis su XVII–XIX/XX a. pradžios radiniais. Žemiau fiksuotas gana kietas 15–50 cm storio molio sluoksnis. Jis susiformavęs ant pilkos žemės sluoksnelio, kuriame rasta XVI–XVII a. kera-

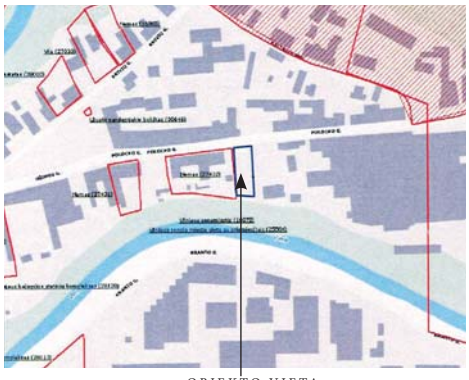

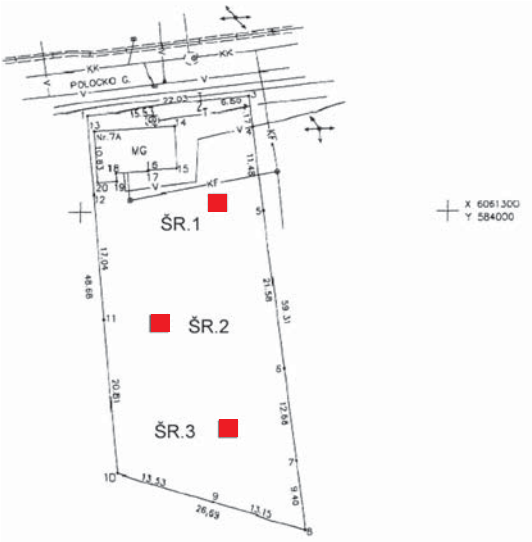

1 pav. Žvalgomųjų tyrimų Polocko g. 7A planas. D. Antropikaitės brėž.

Fig. 1. Plan of the field evaluation at Polocko St. 7A

mikos fragmentų. Giliau, 2,5–2,7 m gylyje šurfe aptiktas plūkto molio sluoksnis. Šiame sluoksnyje taip pat rasta XVI–XVII a. buitinės keramikos fragmentų. Jis fiksuotas iki 2,7 m gylio. Šiame šurfe įžemis nesiektas (2 pav.).

Sklypo P dalyje, šurfe 3, po supiltinio pobūdžio šviesiai pilkos žemės su gausiomis griuvenomis sluoksniu ir molingos žemės su smul-

kiomis griuvenomis sluoksniu su XIX–XX a. radiniais fiksuota tamsi pilka žemė su smulkiomis griuvenomis. Joje rasta XIX–XX a. pradžios radinių.

2 pav. Polocko g. 7A, šurfas 1 iš Š. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 2. Polocko St. 7A, test pit 1, as seen from the N

Kadangi sklypo P dalis nuolaidėja Vilnios link, ištyrus šurfą 3 paaiškėjo, kad čia paviršius buvo gerokai paaukštintas. Minėtas supiltinis smėlio sluoksnis, kuriuo XX a. išlygino sklypo paviršių, čia siekia iki 1,6 m storį. Žemiau jo iki 2,6 m gylio fiksuoti XX a. ir XIX–XX a. pradžioje susiformavę sluoksniai. Juose buvo ir atsitiktinio pobūdžio ankstyvesnių XVII a. radinių.

Sklype **Polocko g. 12–1** prie apgriauto pastato Š korpuso ištirtas vienas 2x1 m dydžio šurfas (3 pav.). Pastatas statytas XX a. pradžioje. Tyrimų metu fiksuotas 1,3–2 m storio kultūrinis sluoksnis. Iki 1,16 m gylio susiformavęs XX a. supiltinis sluoksnis. Pastato Polocko g. 12 Š korpuso pamatai įgilinti iki 90 cm gylio nuo paviršiaus. Šurfo P ir R dalyse, po XX a. sluoksniu apie 1–1,1 m gylyje nuo paviršiaus atsidengė XVII a. duobė, kurios užpildą sudarė beveik vertikaliai PR kryptimi žemėjantys smė-

3 pav. Polocko g. 12 tirtas šurfas 1 iš P. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 3. Test pit 1 excavated at Polocko St. 12, as seen from the S

4 pav. Polocko g. 12, šurfas 1 iš Š. XVII a. duobės užpildo fragmentas. D. Antropikaitės nuotr.

Fig. 4. Polocko St. 12, test pit 1, as seen from the N. A fragment of 17th-century pit fill

lio, pilko, tamsiai pilko molingo grunto tarpsluoksniai (4 pav.). Šių tarpsluoksnių apatinė dalis nepasiekta. Vienam iš tarpsluoksnių aptikta XVII a. buitinės ir statybinės keramikos fragmentų. Šurfo V dalyje 1,3 m gylyje pasiektas įžemis.

The field evaluations on Polocko Street

In 2012, field evaluations were conducted at two locations on Polocko Street in the Vilnius historic suburb of Užupis. Three test pits (a total of 12 m^2) were excavated on the plot at Polocko St. 7A (Fig. 1) and a fill layer of sand up to 1.6 m thick and, at a depth of 2–2.7 m, a layer with 16th–17th-century pottery were discovered (Fig. 2). One 2 x 1 m test pit was excavated on the plot at Polocko St. 12–1 (Fig. 3) and a 17th-century pit (Fig. 4) with coeval pottery was found.

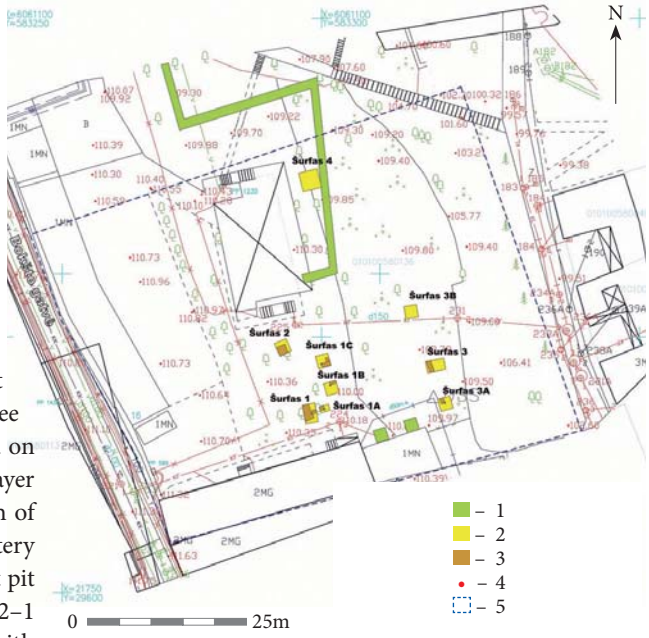

1 pav. Žvalgomųjų tyrimų sklypuose Bokšto g. 10C, 14 situacijos planas: 1 – 1983 ir 1999 m. tirtos vietos; 2 – 2012 m. tirti šurfai; 3 – 2012 m. atkastos mūrinės konstrukcijos; 4 – atkasti buvusių pastatų kampai; 5 – sklypo riba. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 1. Situation plan of the field evaluation on the plots at Bokšto St. 10C and 14: 1 – areas excavated in 1983 and 1999; 2 – test pits excavated in 2012; 3 – masonry constructions unearthed in 2012; 4 – the unearthed corners of former buildings; 5 – boundary of the plot

Linas Girlevičius

Bokšto gatvė 10C, 14

2012 m. balandžio–lapkričio mėnesiais atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai sklypo Bokšto g. 14 Š dalyje ir sklypo Bokšto g. 10C dalyje, Vilniaus mieste. Archeologinių tyrimų tikslas buvo ne tik nustatyti kultūrinio sluoksnio stratigrafiją, datuoti įvairiais laiko tarpsniais susidariusius kultūrinio sluoksnio horizontus, bet ir lokalizuoti šioje Vilniaus vietoje stovėjusių pastatų liekanų tikslią vietą, būklę, o architektūrinių tyrimų metu – datavimą. Pastatų antžeminės dalys išlikę tik ties Bokšto gatve – vieno pastatų gatvės fasadas dabar yra sklypą nuo gatvės ribojančios tvoros dalis. Žinoma, kad ties Bokšto gatve (po dabar esančiais garažais ir neužstatytoje aikštelėje prieš juos) yra gotikinis rūsys ar keletas tarpusavyje nesujungtų rūsių, tačiau jie detaliau netyrinėti. Per II Pasaulinį karą šioje Vilniaus senamiesčio dalyje buvo Vokietijos kariuomenės ryšių centras, kurį Raudonoji armija puolimo metu sunaikino. Po karo kurį laiką sklypas buvo pustuštis, apleistas, jame stūksojo griuvėsiai, būta bombų, sviedinių išmuštų duobių. Vėliau, likviduojant karo pasekmes, pradėjus naujas statybas, vietinių gyventojų pasakojimu, į sklypą per Savičiaus gatvę įrengtus bėgius buvo vežamos griuvenos iš